

Igitabo cya Yoweli n'Itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya - Nimeru Makumyabiri n'itatu

Jeff Pippenger
2026-01-04

Nimeru Makumyabiri na Gatatu

Mu nyandiko ya makumyabiri n'ebiyiri nanditse nti: "Maze mu gice cya cumi na kimwe, inkomoko y'abatoranyijwe igereranywa n'amazina icumi kuva kuri Shemu kugeza kuri Aburamu. Igice cya cumi na kimwe ni inkuru y'umunara wa Babeli, ariko kandi ni n'inkomoko y'abatoranyijwe, nk'uko bahagarariwe na Aburahamu. Igice cya cumi na kimwe gitangiza ubwoko bwatoranyijwe bwari bugiye kwinjira mu isezerano ry'ibice bitatu n'Imana. Intambwe ya gatatu kandi ya nyuma yari igitambo cya Isaka mu gice cya makumyabiri n'ebiyiri. Igice cya "cumi na kimwe" ni intangiriro ya alufa, naho igice cya "makumyabiri n'ebiyiri" kikaba iherezo rya omega. Kwizera gukenewe kugira ngo umuntu yumve ijwi ry'Imana mu busobanuro bw'amazina, ntigutandukanye n'ukwizera gukenewe kugira ngo yumve ijwi ryayo mu mibare y'Ijambo ryayo."

Igice cya cumi na kimwe kigaragaza isezerano rya Kayini n'isezerano rya Abeli. Mu myaka yose ishize twagiye tugaragaza kenshi ko ibimenyetso by'ubuhanuzi biranga umunara wa Babeli bihagarariye isezerano ry'impimbano. Nyuma y'umwuzure, habayeho ihinduka ry'ibihe by'imiyoborere y'Imana: mbere y'umwuzure, kuramya kwakorerwaga ku irembo rya Edeni; naho nyuma y'umwuzure, kuramya kwagombaga gukorerwa ku gicaniro. Igicaniro cyari gifite ibisabwa byihariye bya Bibiliya. Cyagombaga kubakwa mu mabuye kamere, nta gutemagura cyangwa kubaza ibuye byakozwe n'umuntu. Cyagombaga kuba ibuye rigeretse ku rindi, nta rwondo ruyafatanyije.

Intego y'umunara yari iyo guha abari kumwe na Nimurodi izina, risobanuye imico. Muri uwo munara tubonamo umuntu agerageza kwikiza ubwe, no kwishyira hejuru nk'imana zo mu ijuru. Uwo munara ni ikimenyetso cy'itorero ryibwira ko rishobora kwikiza ubwaryo, kandi rikibwira ko rikwiye gushyirwa hejuru, nk'uko abami icumi babigenza muri Zaburi 83, igihe bashyira hejuru umutwe wa papa muri wa mugambi mubisha uvugwa mu buhanuzi bwa Bibiliya, ubaho mu gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru.

Indirimbo cyangwa Zaburi ya Asafu. Ntuceceke, Mana; ntugume utavuze, kandi ntukareke kuguma uceceke, Mana. Kuko dore, abanzi bawe barimo guteza umuvurungano; kandi abakwanze bishyize hejuru. Zaburi 83:1, 2.

Isi yari imaze kurimburwa n'umwuzure wa Nowa, kandi impamvu Imana yagaragaje irangira ry'igihe cy'imbabazi ku isi yabayeho mbere y'umwuzure ni uko ibitekerezo by'umuntu byari byarabaye bibi ubudasiba. Bibiliya ivuga ubumwe mu buryo bunyuranye, bumwe muri bwo bukaba ari ukubona "imbonankubone." Mbese babiri bashobora kugendana batabyumvikanyeho?

Noneho ndabingira, bene Data, mu izina ry'Umwami wacu Yesu Kristo, ngo mwese muvuge rumwe, kandi ngo ntihagire amacakubiri aba muri mwe; ahubwo mube mushyize hamwe rwose mu mutima umwe no mu bitekerezo bimwe. 1 Abakorinto 1:10.

Igihe Imana yatobaga ururimi mu rubanza rwaciriwe ubwami bwa Nimurodi, bigaragaza yuko mbere y'iyi mvurungano, bese bari mu bumwe, bityo rero bese bari bafite kamere imwe, kandi iyi kamere yari iy'idini rishingiye ku mirimo ya muntu—ritandukanye n'abavugwa muri icyo gice nyine bahagarariwe na Aburhamu. Shemu yari umutima wizerwa mu gihe cya Nimurodi. Abahanga mu mateka berekana Shemu nk'uwishe Nimurodi, wa munyabugome ukomeye wigometse imbere y'Umwami. Ingingo irahagaze kabone n'iyi twakuraho ibitekerezo by'abahanga mu mateka, kuko Shemu ari umuntu w'isezerano, ukomora amaraso ye kuri Nowa, umuntu w'isezerano, ukomora amaraso ye kuri Seti, undi muntu w'isezerano, winjiye mu mateka y'isezerano asimburira mwene se Abeli, na we wari undi muntu w'isezerano wari ukomotse kuri Adamu mu buryo butaziguye.

Itangiriro rya cumi na rimwe ry'Itangiriro ni impaka ikomeye hagati ya Kristo na Satani, mu rwego rw'isezerano ry'ubugingo n'isezerano ry'urupfu. Nimurodi ahagarariye wa muhigi ukomeye imbere y'Uwitaka, kuko ahagarariye itorero rifite abayoboke benshi. Aburamu, anyuze kuri Shemu, ahagarariye itorero rifite abayoboke bake gusa. Shemu yari umuntu w'isezerano mu gihe Nimurodi yubakaga umunara we, ariko amasezerano yombi yo mu gice cya cumi na kimwe ntagereranywa na Shemu na Nimurodi, ahubwo agereranywa na Nimurodi na Aburhamu. Pawulo ashyira ahagaragara neza iri tegeko ry'ubuhanuzi.

Kuko uyu Melikisedeki, umwami w'i Salemu, umutambyi w'Imana Isumbabyose, wahuye na Aburhamu avuye gutsinda abami akabica, akamuha umugisha; kandi ni we Aburhamu yahaye kimwe cya cumi cy'ibintu byose; ubanza, uko bisobanurwa, akaba Umwami wo gukiranuka, kandi nyuma akaba n'Umwami w'i Salemu, ari byo bivuga Umwami w'amahoro; utagira se, utagira nyina, utagira igisekuru, udafite intangiriro y'iminsi cyangwa iherezo ry'ubugingo; ahubwo wagizwe nk'Umwana w'Imana; agahoraho ari umutambyi. Noneho nimurebe ukuntu uwo muntu yari mukuru, uwo na sogokuruza Aburhamu ubwe yahaye kimwe cya cumi cy'iminyago.

Kandi mu by'ukuri, abari mu bana ba Lewi, bahabwa umurimo w'ubutambyi, bafite itegeko ryo kwakira icya cumi ku bantu nk'uko amategeko abitegeka, ari bo bene wabo, nubwo bakomoka mu rukenyerero rwa Aburhamu:

Ariko uwudakomoka kuri bo yahawe kimwe cya cumi na Aburhamu, kandi aha umugisha uwari ufite amasezerano. Kandi nta gushidikanya na guke, umuto ahabwa umugisha n'umukuru. Kandi hano abantu bapfa ni bo bahabwa kimwe cya cumi; ariko hariya gihabwa uwahamijwe ko ariho. Kandi, nk'uko nabivugaga, na Lewi ubwe uhabwa kimwe cya cumi, yatanze kimwe cya cumi ari muri Aburhamu. Kuko yari akiri mu mbuto za se igihe Melikisedeki yamusangaga. Abaheburayo 7:1–10.

Mu isomo rya Melikisedeki harimo ukuri kw'igihe cy'ubu kwinshi cyane, ariko icyo ndi gukora gusa ni ukugaragaza ko Pawulo yigisha mu buryo butaziguye ko ibiranga by'ubuhanuzi

by'abagabo b'isezerano—anditsemo abagabo n'abagore bo mu buhamya bwahumetswe, bafite ubuhamya bwo mu Byanditswe bugaragaza ikimenyetso cyo mu murongo w'ubuhanuzi bw'isezerano ry'Imana n'abantu. Pawulo yigisha ko Melikisedeki, wabayeho mbere y'uko ubutambyi bw'Abalewi bushyirwaho kuri Sinayi, bityo akaba yarabayeho mbere y'imyaka irenga magana ane y'uko habaho ubutambyi bw'Abalewi, yari yarakiriye kimwe cya cumi gitanzwe na Lewi. Kugira ngo umuntu abe mu butambyi bw'Abalewi, byasabaga ko aba Umulewi ushobora kwerekana inkomoko y'amaraso ye ikomoka kuri Lewi. Melikisedeki ntiyashoboraga kwerekana ko inkomoko ye yakomokaga mu murongo wa Lewi, kuko Lewi yari ataravuka.

Umurongo w'ubuhanuzi ugaragaza isezerano ry'Imana na Adamu na Eva, mu by'ukuri ni amasezerano abiri. Irya mbere ryari isezerano ry'ubugingo rifite ikigeragezo cyoroheje. Nyuma yo kugwa no gutsindwa kw'icyo kigeragezo, isezerano ryakurikiyeho ryari ririmo amaraso y'umwana w'intama kugira ngo hatangwe imyambaro. Hanyuma haza isezerano ry'Imana n'abantu, ryagereranywaga n'umukorombya, Nowa n'ugusengera ku gicaniro. Hanyuma haza Itangiriro cya cumi na kimwe aho isezerano ry'Imana n'ubwoko bwatoranyijwe, bwari kuzitwa Abaheburayo, ryatangiriye. Muri izo nkuru zose, abantu bavugwa muri Bibiliya ni abagabo cyangwa abagore b'isezerano.

Mu Itangiriro igice cya cumi na kimwe, hatangizwa isezerano ry'ubugingo n'ubwoko bwatoranyijwe, kandi rishyirwa ahagaragara aho nyine Nimurodi ashahirahise isezerano ry'urupfu, rigereranywa n'amatafari n'isima, byari impimbano y'amabuye adatwa n'isima itagaragarwaga ku gicaniro. Mushiki waacu White atumenyeshye ko igicaniro kigereranywa Kristo; bityo rero idini rya Nimurodi, ari ryo dini ry'impimbano, rigereranywa Kristo w'impimbano.

Barabwirana bati: Nimuze, tubumbe amatafari, tuyatwike neza rwose. Nuko amatafari ababera mu cyimbo cy'amabuye, ibumba ry'ibikomye ribabera mu cyimbo cy'isima. Itangiriro 11:3.

Niwantaza kunkorera igicaniro cy'amabuye, ntuzakubakishe amabuye abajwe; kuko niwakitambikaho igikoreshe cyawe, uzaba ugihumanyije. Kuva 20:25.

“Dufite akaga ko kuvanga ibyera n'ibisanzwe. Umuriro wera uva ku Mana ni wo ugomba gukoreshwa mu mihati yacu. Igicaniro nyakuri ni Kristo; umuriro nyakuri ni Mwuka Wera. Uyu ni wo muterankunga wacu. Umuntu aba umujyanama wizewe gusa igihe Mwuka Wera amuyobora kandi akamubera umuyobozi. Nituramuka duteye umugongo Imana n'abo yatoranyije, tukajya kubaza ku bicaniro by'amahanga, tuzasubizwa hakurikijwe imirimo yacu.” Selected Messages, igitabo cya 3, 300.

Mu yandi moko, kimwe mu byigisho bikurwa mu buhanuzi bwo mu Itangiriro igice cya cumi na kimwe ni uko gihagarariye intangiriro y'umurongo w'ubuhanuzi. Umwuzure wa Nowa uranga itandukaniro ry'ubuhanuzi. Igihe Nowa yasohokaga mu nkuge, hagombaga kubaho uburyo bushya bwo kuramya, kandi uburyo bwo kuramya buri gihe butanga ibyiciro bibiri by'abaramyi, nk'uko bigaragazwa mu mateka ya Kayini na Abeli. Itangiriro igice cya cumi na kimwe ni isi nshya, ifite amateka y'intangiriro ahinduka inkuru shingiro y'amateka y'iherezo, igihe ubwoko bw'Imana bw'isezerano bwo mu minsi y'imperuka buhamagara abakozi bo ku isaha ya cumi n'imwe bubakura i Babuloni mu gihe cy'ikibazo cy'itegeko ryo ku Cyumweru. Nimurodi ni wa muntu

w'icyaha muri icyo gihe cy'ikibazo cy'itegeko ryo ku Cyumweru, kandi Shemu, ari we Aburhamu, ni umuntu w'Imana muri icyo kibazo nyine. Gutatana no kuvurunganywa kw'indimi byo mu Itangiriro igice cya cumi na kimwe byatangiyeye bidatinze nyuma y'uko Nowa avuye mu nkuge. Insanganyamatsiko y'igice cya cumi na kimwe ni amasezerano abiri, kandi iyo nkuru igera ku musozo wayo igihe intambwe ya gatatu y'isezerano rya Aburhamu ishyizwe ahagaragara mu gice cya makumyabiri na kabiri.

Igice cya cumi na kimwe ni amateka ya alufa y'umurongo wa Aburhamu ugera ku mateka ya omega mu gice cya makumyabiri na kabiri. Inkuru yo mu ntangiriro ya Babeli ya Nimurodi n'inkuru yo ku iherezo y'itangwa rya Isaka, byombi bigereranya urubanza rwa nyuma ku bantu. Uwo murongo utangirira ku munara wa Nimurodi, ukagera ku itangwa rya Isaka, kandi usozwa n'amaturu abiri anyuranye. Igitambo cya Nimurodi cyakira urubanza rw'ubutegetsu bw'Imana, naho urubanza rwa Aburhamu rwakira umugisha w'Imana. Nimurodi ni alufa yo mu gice cya cumi na kimwe, kandi Aburhamu ni omega yo mu gice cya makumyabiri na kabiri. Omega ihora iruta, nibura inshuro makumyabiri na ebyiri hakurikijwe inyuguti z'Igiheburayo, kandi imbaraga zagaragajwe mu guhinyuza indimi no gutatanya amahanga hirya no hino, zarushijwe cyane n'imbaraga z'umusaraba. Umunara wa Nimurodi ugereranya iminara y'impanga ya 9/11 kandi itangwa rya Isaka rigereranya itegeko ryo ku Cyumweru.

Umurongo w'isezerano n'ubwoko bwatoranyijwe utangirana n'ikimenyetso cy'umubare cumi na rimwe, kandi ukarangirana n'ikimenyetso cya makumyabiri na kabiri. Uwo murongo urangirira ku musozo w'igihe cy'igeragezwa mu mateka ya alufa ya Nimurodi, kandi no mu mateka ya omega ya Aburhamu. Amateka nyirizina ya Nimurodi na Aburhamu agaragazwa mu gitabo cya mbere cya Bibiliya, kandi ashyizwe mu rwego rw'amateka yo kongera guteranya ibisigazwa by'irimbuka rya vuba cyane ry'umwuzure wa Nowa. Mu gitabo cya mbere cya Bibiliya, ishusho y'amasezerano yombi itanga abagabo babiri b'abahamya bagaragaza iherezo ry'igihe cy'igeragezwa mu murongo w'igice cya cumi na kimwe kugeza kuri makumyabiri na kabiri.

Ukiranirwa gukiranirwa, nagumane gukiranirwa kwe; uwanduye, nagumane umwanda we; umukiranutsi, nakomeze gukiranuka; kandi uwera, nakomeze kwezwa. Ibyahishuwe 22:11.

Nimurodi aracyari umunyamwanda kandi, kandi Aburhamu akiri umukiranutsi n'uwera nk'uko bigaragazwa muri alufa ya Itangiriro 11–22, ndetse no muri omega yo mu Ibyahishuwe 22:11. Mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa, mu murongo wa 10 hatangwa itangazo ryo kudashyiraho ikimenyetso ku magambo y'ubuhanuzi bw'iki gitabo. Mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa, mu murongo ukurikira ako kanya, hagomba kubaho ubuhanuzi bwo mu Ibyahishuwe bugomba gukurwaho ikimenyetso. Imirongo ibiri nyuma y'umurongo wa cumi n'umwe, Kristo atanga urufunguzo rwo gukuraho ikimenyetso kuri ubwo buhanuzi.

Arambwira ati: Ntugafate ikimenyetso ku magambo y'ubuhanuzi bw'iki gitabo, kuko igihe kiri hafi. Ukiranirwa nareke akiranirwe uko; uwanduye nareke yandure uko; umukiranutsi nareke akiranye uko; kandi uwera nareke yere uko. Kandi dore, ndaza vuba; kandi ingororano yanjye iri kumwe nanjye, kugira ngo ngororere umuntu wese ibikwiranye n'umurimo we.

Ndi Alufa na Omega, itangiriro n'iherezo, uw'imbere n'uw'imperuka. Ibyahishuwe 22:10–13.

Igice cya makumyabiri na kabiri ni igice cya omega cy'Ibyanditswe Byera byose kandi ni urufunguzo rwo gukingura ubuhanuzi bwo mu Ibyahishuwe bwashyizweho ikimenyetso, ari na yo ngingo-mbanzirizamushinga Kristo yagaragaje ko iruta izindi zose mu gice cya mbere cy'Ibyahishuwe. Igice cya mbere ni inyuguti ya mbere y'inyuguti z'Igiheburayo, kandi igice cya makumyabiri na kabiri ni icya nyuma. Mu mirongo ya cyenda kugeza ku ya cumi n'umwe y'igice cya mbere, Yohana yivuga ubwe, kandi akagaragaza Kristo ko ari Alufa na Omega.

Jyewe Yohana, mwene so ndi umuvandimwe wanyu, n'umufatanyabikorwa wanyu mu makuba, no mu bwami no mu kwihangana kwa Yesu Kristo, nari ku kirwa cyitwa Patimo, mpora ku bw'Ijambo ry'Imana no ku bw'ubuhamya bwa Yesu Kristo. Ku muni w'Umwami nari mu Mwuka, maze numva inyuma yanjye ijwi rikomeye, nk'iry'impanda, rivuga riti: Ni jye Alufa na Omega, uwa mbere n'uwa nyuma; kandi ibyo ubona ubyandike mu gitabo, maze ubyohereze ku matorero arindwi yo muri Aziya; i Efeso, n'i Simuruna, n'i Perugamo, n'i Tiyatira, n'i Sarudi, n'i Filadelufiya, n'i Lawodikiya. Ibyahishuwe 1:9-11.

Mu murongo wa cumi n'umwe, Yohana ari i Patimo, ariko ahindukira mu murongo wa cumi na kabiri, maze kuva aho gukomeza aba ari mu buturo bwera bwo mu ijuru. Ni cyo gituma mu mirongo ya 9/11 dusangamo ubuhamya bwa Yohana, bugaragaza Yesu nk'Alufa na Omega, ikintu Yesu ubwe yari amaze kwivugaho mu murongo wa 8:

Ndi Alufa na Omega, intangiriro n'iherezo, ni ko Uwituka avuga, uriho, kandi wariho, kandi ugiye kuza, Ushoborabyose. Ibyahishuwe 1:8.

Mu murongo wa munani, Yohana yandika ibyo yumvise Kristo yivugaho ubwe. Mu mirongo ya cyenda kugeza ku ya cumi n'umwe, ni Yohana uvuga ibimureba. Ibyo bigaragaza abagabo babiri b'abahamya mu mirongo cumi n'umwe ya mbere, bahamya ko Kristo ari Alufa na Omega. Imirongo ya cyenda kugeza ku ya cumi n'umwe igize igice cyayo cyihariye cy'igitekerezo. Nubwo ihuriye n'umutwe wose, muri iyo mirongo Yohana aba avuga ibimureba, naho mu mirongo ya kane kugeza ku wa munani, Yohana aba avugira Ubumana ku matorero yabwo. Umurongo wa kane utangiza igice cy'igitekerezo kirangirira ku murongo wa munani. Ibyo bigaragazwa n'imiterere ibanza ya Kristo, uwahozeho kandi uriho kandi uzaza, igaragazwa ku murongo wa kane hanyuma ikongera kugaragazwa ku murongo wa munani.

Yohana ku matorero arindwi ari muri Aziya: Ubuntu bube kuri mwe, n'amahoro, biturutse kuri Uwo ariho, kandi wahoragaho, kandi uzaza; kandi biturutse ku Myuka irindwi iri imbere y'intebe ye y'ubwami; kandi biturutse kuri Yesu Kristo, ari we Muhamya wizerwa, n'Imfura yazutse mu bapfuye, n'Umwami ugenga abami bo mu isi. icyubahiro kibe icy'Uwadukunze, kandi akatwoza ibyaha byacu mu maraso ye, kandi akatugira abami n'abatambyi ku Mana ye kandi Se; ni we ukwiriye icyubahiro n'ubutware iteka ryose. Amen. Dore, araza ari mu bicu; kandi amaso yose azamubona, ndetse n'abamuteye icumu: kandi imiryango yose yo mu isi izamuririra. Ni koko, Amen.

Ndi Alufa na Omēga, intangiriro n'iherezo, ni ko Uwituka avuga, uhari, kandi wahozeho, kandi uzaza, Ushoborabyose. Ibyahishuwe 1:4-8.

Imirongo itatu ya mbere y'igice cya mbere itanga ihishurirwa rya Yesu Kristo, rishyirwa ahagaragara mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa kirangira, kuko umurongo wa gatatu uvuga uti: "igihe kiri bugufi." "Igihe kiri bugufi" ni amagambo amwe rwose n'ayo mu murongo wa cumi, w'igice cya makumyabiri na kabiri, agira ati: "ntugashyireho ikimenyetso ku magambo y'ubuhanuzi bw'iki gitabo kuko igihe kiri bugufi." Ubuhanuzi bushyirwa ahagaragara ni Ihishurirwa rya Yesu Kristo.

Umurongo wa kane utangiza ikurwaho ry'ikimenyetso, kandi uwo murongo wa kane utangirana n'ubuhamya bwa Yohana bugira buti: "Jyewe Yohana," hanyuma mu murongo wa munani ni Kristo ubwe wimenyekanisha. Ubuhamya bwa muntu mu murongo wa mbere muri iyo mirongo itanu, n'ubuhamya bw'Imana ku iherezo. Umurongo wa kane ugaragaza Data wo mu Ijuru nk'uri "ho ari, kandi wahozeho, kandi uzaza." Umurongo wa munani ugaragaza Kristo nk'uri "ho ari, kandi wahozeho, kandi uzaza."

Urufunguzo rwo gufungura Ibyahishuwe bya Yesu Kristo ni ihame rya alufa na omega. Kubera ko ari Uwa mbere n'Uwa nyuma, Kristo ariho no muri iki gihe, nubwo yariho mu bihe byahise kandi azabaho no mu bihe bizaza. Kuba Yesu na Data bombi ari Imana yahoraga iriho, iriho, kandi izaza, ni ubundi buryo bwo kugaragaza Kristo nk'Alufa na Omega. Ni We Alufa na Omega, Uwa mbere n'Uwa nyuma, Intangiriro n'Iherezo, kandi yariho mu ntangiriro kandi azabaho no mu iherezo. "Imfunguzo" z'ubwami, zahawe itorerero i Kayisariya ya Filipino, na zo ni yo "mfunguzo" yashyizwe ku rutugu rwa Eliyakimu muri Yesaya 22:22. Alufa y'igitabo cy'Ibyahishuwe ni igice cya mbere, kandi omega ni igice cya makumyabiri na kabiri, bityo tukabona inyuguti zose z'igiheburayo mu bice by'Ibyahishuwe. Igice cya cumi na gatatu kigaragaza ubugome bwo kwigomeka bwa Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, hanyuma nyuma yabyo isi yose. Igice cya mbere kigaragaza Kristo nk'Alufa na Omega, kandi igice cya makumyabiri na kabiri kigaragaza uko kuri nyako, ariko gifitanye isano no gufungurwa kuvugwa mu gice cya mbere. Ibice bya mbere, icya cumi na gatatu, n'icya makumyabiri na kabiri bigereranya inyuguti eshatu z'igiheburayo, hamwe zigakora ijamba "ukuri."

Mu gice cya makumyabiri na gatatu cya Matayo, Yesu atangaza amahano umunani ku Bafarisayo n'Abasadukayo. Mu murongo wa nyuma w'igice cya makumyabiri na kabiri, ibiganiro bya Kristo n'Abayahudi bakundaga kujya impaka birangirana n'iyobera rya Dawidi, iyobera rishobora gusobanurwa gusa iyo usobanukiwe ihame rya Alufa na Omega.

Abafarisayo bakiri bateraniye hamwe, Yesu arababaza ati: Ni iki mutekereza kuri Kristo? Ni mwene nde?

Baramubwira bati: Umwana wa Dawidi.

Arababaza ati: "Noneho se ni gute Dawidi, ayobowe n'Umwuka, amwita Umwami, ati: 'Uwitwaga yabwiye Umwami wanjye ati: Icara iburyo bwanjye, kugeza aho nzashyirira abanzi bawe muni y'ibirenge byawe'? Nuko rero, niba Dawidi amwita Umwami, ni gute yaba ari umuhungu we?"

Kandi nta muntu washoboye kumusubiza ijamba na rimwe; kandi uhereye kuri uwo muni nta muntu wari ukibasha kongera kumubaza ibindi bibazo. Matayo 22:41-46.

Umusozo w'igice cya makumyabiri na bibiri ugaragaza ikimenyetso cy'inzira cy'amateka y'isezerano. Yeremiya na we avuga kuri uyu murongo w'ukuri ati:

Ijambo Yeremiya yahawe n'Uwiteka riti: Hagarara mu irembo ry'inzu y'Uwiteka, uhavugire iri jambo, uvuge uti: Nimwumve ijambo ry'Uwiteka, mwa Bayuda mwese, mwinjira muri aya marembo gusenga Uwiteka. Uko ni ko Uwiteka Nyiringabo, Imana ya Isirayeli, avuga iti: Mucyoze inzira zanyu n'imigenzereze zanyu, nanjye nzatuma mutura aha hantu. Ntimukiringire amagambo y'ibinyoma, muvuga muti: Urusengero rw'Uwiteka, urusengero rw'Uwiteka, urusengero rw'Uwiteka, ni uru.

Kuko nimuhindura by'ukuri inzira zanyu n'ibikorwa byanyu; nimurangiza rwose ubutabera hagati y'umuntu na mugenzi we; nimutakoza umunyamahanga, impfubyi n'umupfakazi, kandi mukareka kumena amaraso y'uw'inzirakarengane muri aha hantu, kandi ntimukurikire izindi mana ngo zibagirire nabi: ni bwo nzabatuza muri aha hantu, mu gihugu nahaye ba sogokuruza banyu, iteka ryose. Dore, mwiringira amagambo y'ibinyoma adashobora kugira icyo abamarira. Mbese mwakwiba, mukica, mugasambana, mukarahira ibinyoma, mukosereza imibavu Bali, mugakurikira izindi mana mutazi; maze mukaza guhagarara imbere yanjye muri iyi nzu yitiriwe izina ryanjye, mukavuga muti: "Twakijijwe kugira ngo dukore ayo mahano yose?"

Mbese iyi nzu yitiriwe izina ryanjye ihindutse ubuvumo bw'abambuzi mu maso zanyu? Dore, nanjye ubwanjye narabibonye, ni ko Uwiteka avuga. Ariko nimujye noneho ahantu hanjye hari i Shilo, aho nashyize izina ryanjye mbere na mbere, murebe icyo nahagiriye kubera ubugome bw'ubwoko bwanjye bw'Abisirayeli.

Kandi noneho, kuko mwakoze ibyo bikorwa byose, ni ko Uwiteka avuga, kandi nababwiye, mbyuka kare nkavuga, ariko ntimwumva; kandi nabahamagaye, ariko ntimwitaba; ni cyo gituma iyi nzu yitirirwa izina ryanjye, iyo mwiringiramo, n'aha hantu nabahaye mwe na ba sogokuruza banyu, nzahagirira nk'uko nagiriye i Shilo. Kandi nzabirukana imbere y'amaso yanjye, nk'uko nirukanye bene wanyu bose, ari bo rubyaro rwose rwa Efurayimu. Ni cyo gituma utagomba gusabira ubu bwoko, kandi ntukarangurure ijwi cyangwa ngo ubasabire isengesho, kandi ntunsabire kwinginga: kuko ntazakumva. Yeremiya 7:1–16.

Yeremiya yabwiye kudasengera Isirayeli ya kera, kuko bari bageze ku rwego rutagishoboraga gusubirwaho, nk'uko byagenze no ku Bayuda b'indakoreka bo ku mpera z'igice cya makumyabiri na kabiri. Igihe Mose, (umugabo w'isezerano) yahuraga n'icyemezo cy'Imana cyo kurimbura ubwoko bw'isezerano bwatoranyijwe, Mose yingize mu isengesho. Mu gice cya karindwi, Yeremiya abwirwa kudasengera abo bantu nyene b'isezerano. Amateka y'ubuhanuzi ya Shilo agaragazwa nk'igihanyama gikurikirana, umurongo ku wundi, cy'uko Imana yanga ubwoko bw'isezerano bwatoranyijwe igihe icyaha cabo kigeze ku rwego rutagishobora gucungurwa, nk'uko bivugwa mu murongo umwe.

Efurayimu yifatanyije n'ibigirwamana; mureke abe wenyine. Hoseya 4:17.

Mu mateka y'isezerano, aho Imana irangiriza isano y'isezerano ryayo ni ikimenyetso cyihariye. Ukwanga inkuru ya Yosua na Kaleb, kukaba ikigeragezo cya cumi, ni urundi rugero. Kandi

Yeremiya na we abwirwa kudasengera ubu bwoko mu bice bike bikurikira.

Ni cyo gituma utagomba gusabira ubu bwoko, kandi ntuzabuvugire utera hejuru, cyangwa ngo ubusabire; kuko sinzabwumva mu gihe bazanyambaza kubera amakuba yabo. Yeremiya 11:14.

Mu gice cya karindwi, kuruka kw'Abalawodikiya mu gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru, nk'uko bigaragazwa n'ikimenyetso cya Shiloha, ni ko kumugaragaza icyo "azakora" mu gihe cya vuba.

Ni cyo gituma iyi nzu yitiriwe izina ryanjye, iyo mwiringiramo, n'aha hantu nahaye mwe na ba sogokuruza, nzahakora nk'uko nakoreye Shilo. Kandi nzabirukana imbere y'amaso yanjye, nk'uko nirukanye bene wanyu bose, ari bo rubyaro rwose rwa Efurayimu. Ni cyo gituma utagomba gusengera ubu bwoko, kandi ntukabuvugire gutaka cyangwa gusaba, haba no kungingira imbere yanjye; kuko ntazakwumva. Yeremiya 7:14-16.

Mu gice cya cumi na kimwe, itegeko ryo kutasenga ryerekeye ubwoba buzasakara ku Banyarawodikiya igihe bazisanga bari mu gihe cy'amakuba gikurikira itegeko ryo ku cyumweru. Ubwoba bazagira bushyizwe mu murongo w'amateka y'ukuntu banze isezerano.

Nimwumve amagambo y'iri sezerano, maze uyabwire abagabo b'u Buyuda n'abaturage b'i Yerusalemu; kandi ubabwire uti,

Uku ni ko Uwiteka Imana ya Isirayeli avuze;

Haravumwe umuntu utumvira amagambo y'iri sezerano, ayo nategetse ba sokuruza banyu ku munsu nabakuriye mu gihugu cya Egiputa, mbavana mu itanura ry'icyuma, mvuga nti: Nimwumvire ijwi ryanjye, kandi mukore ibihuye n'ibyho mbategeka byose; bityo muzaba ubwoko bwanjye, nanjye nzababera Imana yanyu; kugira ngo nshobore gusohoza indahiro narahiye ba sokuruza banyu, yo kubaha igihugu cyuzuyemo amata n'ubuki, nk'uko kiri uyu munsu.

Nuko ndasubiza ndavuga nti: Bibe bityo, Mwami. Maze Uwiteka arambwira ati,

Tangaza aya magambo yose mu midugudu y'u Buyuda no mu mihanda y'i Yerusalemu, uvuge uti: Nimwumve amagambo y'iri sezerano, kandi muyasohoze. Kuko nabihanangirije cyane ba sogokuruza banyu ku munsu nabakuriye mu gihugu cya Egiputa, kugeza no kuri uyu munsu, mpaguruka kare nkabihanangiriza, mvuga nti: Nimwumvire ijwi ryanjye. Nyamara ntibaryumviye, kandi ntibateze ugutwi kwabo, ahubwo buri wese yagendeye mu bitekerezo by'umutima we mubi; ni cyo gitumye nzabazanaho amagambo yose y'iri sezerano, ayo nabategetse gukora; ariko ntibayakoze.

Nuko Uwiteka arambwira ati: "Ubugambanyi bwabonetse mu bagabo b'u Buyuda no mu baturage b'i Yerusalemu. Basubiye mu byaha bya ba sekuruza babo ba mbere, banze kumva amagambo yanjye; kandi bakurikiye izindi mana kugira ngo bazikorere: inzu ya Isirayeli n'inzu ya Yuda bishe isezerano ryanjye nasezeranye na ba sekuruza babo."

Ni cyo gituma Uwiteka avuga atya ati: Dore, ngiye kubazanaho ibyago batazabasha guhunga; kandi nubwo bazanyambaza, sinzabumva. Maze imigi y'u Buyuda n'abatuye i Yerusalemu bazagenda, batakambirire imana baterekera imibavu; ariko zo ntizizabakiza na hato mu gihe

cy'amakuba yabo. Kuko, wa Buyuda we, nk'uko umubare w'imigi yawe ungana, ni ko n'imana zawe zingana; kandi nk'uko umubare w'amayira y'i Yerusalemu ungana, ni ko mwashyizeho ibicaniro by'icyo kintu giteye isoni, ari byo bicaniro byo koserezaho imibavu Bali.

Nuko rero ntugasebere ubu bwoko, kandi ntuzamurire hejuru gutaka cyangwa kubasabira gusenga; kuko sinzabumva mu gihe bazantakira babitewe n'amakuba yabo. Yeremiya 11:1–14.

Izuka ry'abatoranywa kugira ngo babe mu bihumbi ijana na mirongo ine na bine ryerekanwa mu Byahishuwe 11:11; kandi ikoraniro ryabo rya nyuma ryerekanwa muri Yesaya 11:11; kandi umurongo wo hanze w'igisato, inyamaswa n'umuhanuzi w'ibinyoma werekanwa muri Daniyeli 11:11; Urubanza rw'itegeko ryo ku Cyumweru ku byatsi bibi rwerekanwa muri Ezekiyeli 11:11, kandi igihano n'ubwoba bigera ku bakobwa b'abapfapfa byerekanwa muri Yeremiya 11:11.

Itegeko ryo kudasengera ubu bwoko ni ikimenyetso cy'inzira kiri mu mirongo ya nyuma y'igice cya makumyabiri na kabiri cya Matayo, kandi igice cya makumyabiri na gatatu kigaragaza amahano umunani ku Bwadiventisiti. Igice cya makumyabiri na gatatu ni cyo gishobora kuba taliki ya 22 Ukwakira 1844, cyangwa itegeko ryo ku Cyumweru. Ibyo bimenyetso by'inzira byombi ni ugusohora kw'ishyingirwa, kandi ishyingirwa riba hagati y'umugeni n'umugabo, baturira hamwe bakaba umubiri umwe. Isohorwa ryuzuye ry'ishyingirwa rigereranya impongano, cyangwa "uguhinduka umwe." Umuntu yaremwe mu ishusho y'Imana, kandi yaremye umugabo n'umugore. Urubyaro rwabo rugaragazwa na kromozomu makumyabiri na eshatu zituruka ku mugabo na makumyabiri na eshatu zituruka ku mugore. Hamwe, izo kromozomu zabo mirongo ine n'esheshatu zigize urusengero. Buri muntu wese ni urusengero, kuko se ntimuzi yuko muri urusengero rw'Umwami?

Isozwa ry'ubukwe, igihe bombi bahinduka umwe, ni uguhuza insengero ebyiri z'amakumyabiri na gatatu, kugira ngo zibe urusengero rumwe rw'amakumyabiri na gatandatu. Kristo ni We wubaka urusengero, kandi yubaka itorero rye nk'urusengero rw'igitsina gore rugomba kwifatanya n'urusengero rwe rw'igitsina gabo. Uko kwihuza kuba igihe urusengero rw'umuntu rwifatanyije n'Ubumana Ahera Cyane bw'urusengero rw'Imana. "Makumyabiri na gatatu" ni ikimenyetso cyo gushyirwaho ikimenyetso kw'abo ijana na mirongo ine na bine b'ibihumbi, kandi uwo murimo watangiye ku iherezo ry'ubuhanuzi bw'imyaka ibihumbi bibiri na magana atatu. Matayo makumyabiri na gatatu ni itangazo ryo guciraho iteka Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi b'i Lawodikiya, ari bo impimbano y'abo ijana na mirongo ine na bine b'ibihumbi.

Abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ni bo munani ukomoka kuri ba ndwi, kandi ni bo bazurwa ku munsi wa munani; ni bo bugingo umunani bari mu nkuge ya Nowa, ni bo n'abakomoka kuri Seti umunani, kandi ikimenyetso kiri ku gahanga kabo cyashushanyijwe no gukebwa, kwakorwaga ku munsi wa munani. Ni bo abatambyi basigwa amavuta kugira ngo bakore umurimo ku munsi wa munani, kandi itangazo ry'imibabaro umunani rivugwa kuri Adventisime mu gice cya makumyabiri na gatatu, ni itangazo rirwanya wa munani w'impimbano.

Kwamamaza we ku bakobwa b'abapfapfa kubanzirizwa no gushyirwaho ikimenyetso ku bwoko bw'Imana mu murongo wa nyuma w'igice cya makumyabiri na kabiri. Igice cya makumyabiri na

kabiri gihura n'igice cya makumyabiri na kabiri cyo mu Itangiriro, kuko igitabo cya mbere cy'Isezerano rya Kera gishushanya igitabo cya mbere cy'Isezerano Rishya. Mu mutima w'umurongo w'ubuhanuzi wa Matayo cumi n'umwe kugeza ku gice cya makumyabiri na kabiri, ugizwe n'ibice cumi na bibiri, kandi icya gatandatu muri ibyo bice cumi na bibiri ni igice cya cumi na gatandatu, aho izina rya Simoni Barijona ryahinduwe Petero.

Kandi ndakubwira na none yuko uri Petero, kandi kuri urwo rutare ni ho nzubaka itorero ryanjye; kandi amarembo y'ikuzimu ntazarisinda. Matayo 16:18.

Muri Matayo igice cya cumi na kimwe kugeza ku cya makumyabiri na bibiri harimo imirongo 459. Umurongo wo hagati ni umurongo wa cumi na karindwi wo mu gice cya cumi na gatandatu, ariko uwo murongo ntushobora gutandukanywa n'imirongo ya cumi na munani n'uwa cumi na cyenda, kuko ari amagambo amwe.

Yesu aramusubiza ati: “Urahirwa, Simoni mwene Yona, kuko atari umubiri n'amaraso byaguhishuriye ibyo, ahubwo ni Data wo mu ijuru. Kandi nanjye ndakubwira nti: Uri Petero, kandi kuri urwo rutare ni ho nzubaka itorero ryanjye; kandi amarembo y'ikuzimu ntazaryanesha. Kandi nzaguha imfunguzo z'ubwami bwo mu ijuru; kandi icyo uzaboha mu isi kizaba kiboheshejwe no mu ijuru; kandi icyo uzabohora mu isi kizaba kibohowe no mu ijuru.” Matayo 16:17–19.

Hagati nyakuri y'ibice bya cumi na rimwe kugeza kuri makumyabiri na bibiri harimo amagambo y'isezerano shingiro rya Gikristo. Muri ayo magambo, izina rya Simoni rihindurwa Petero, kandi iyo ushyizeho umwanya w'imibare buri nyuguti y'ururimi rw'Icyongereza ifite—nk'uko “a” ari rimwe, na “z” akaba makumyabiri na gatandatu—usanga “p” ari 16, “e” ari 5, na “t” ari 20, hanyuma indi “e” ikaba 5 na “r” ikaba 18. Iyo ugwije 16 X 5 X 20 X 5 X 18 bibyara 144,000, kandi aho havugwa ihindurwa ry'izina rya Petero, ikimenyetso cy'umubano w'isezerano, haboneka mu gice cya 16 umurongo wa 18, kandi inyuguti ya mbere ya Petero ni umubare 16 naho inyuguti ya nyuma ikaba umubare 18. Ibi byose biri hagati mu bice cumi na bibiri bitangirana n'ikimenyetso cya cumi na rimwe bikarangirana n'ikimenyetso cya makumyabiri na bibiri.

Uwo murongo kandi uboneka mu gice cya cumi na kimwe kugeza ku cya makumyabiri na kabiri cyo mu Itangiriro, kandi muri uwo murongo harimo imirongo 305, bikaba byerekana ko igice cya cumi na karindwi n'umurongo wa cumi na umwe ari wo uri hagati muri uwo murongo. Uwo murongo ugizwe n'ibice cumi na bibiri by'igitabo cya mbere cy'Isezerano rya Kera werekana isezerano ryagiriwe Aburahamu, kandi ugashushanya umurongo wa alfa uhurira n'umurongo wa omega, mu bice bimwe by'igitabo cya mbere cy'Isezerano Rishya. Hagati mu murongo wa omega muri Matayo ni yo mpinga y'isano ry'isezerano ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bane, ari bo kimenyetso cy'isezerano gishyirwa hejuru ku itegeko ryo ku Cyumweru. Umurongo wo hagati w'umurongo wo mu Itangiriro ntugaragaza gusa umurongo wo hagati, ahubwo ugaragaza n'intambwe ya kabiri cyangwa iyo hagati mu isezerano ry'Aburahamu rigizwe n'ibice bitatu, kandi nk'ikintu gifite ubusobanuro bungana na bwo, ukanagaragaza ikimenyetso cy'isezerano.

Kandi muzakebera ku mubiri w'uruhu rw'igitsina cyanyu; kandi bizaba ikimenyetso cy'isezerano riri hagati yanjye namwe. Itangiriro 17:11.

Tuzakomeza ibi bintu mu nyandiko ikurikira.

“Hanyuma, igihe yakuburaga umukungugu n’imyanda, amabuye y’agaciro y’ibinyoma n’amafaranga y’impimbano byose byahagurutse bisohokera mu idirishya nk’igicu, maze umuyaga urabitwarira. Muri iyo mvurungano nahumye amaso akanya gato; nayakingura, imyanda yose yari yagiye. Amabuye y’agaciro nyayo, diyama, n’ibiceri bya zahabu n’ifeza, byari bitatanye mu buhinji hirya no hino mu cyumba cyose.”

Hanyuma ashya ku meza agasanduku, kari kanini cyane kandi keza kurusha aka mbere, maze atoragura imitako y’agaciro, diyama n’ibiceri, abiteranya mu ntoke zuzuye, maze abijugunya muri ako gasanduku, kugeza ubwo nta na kimwe cyari gisigaye, nubwo zimwe muri za diyama zitari nini kurusha umutwe w’urushinge.

Hanyuma arampamagara ngo “nze urebe.”

“Nitegereje muri rya sanduku, ariko amaso yanjye ahumishwa n’icyo nabonye. Yamurikiraga ubwiza buruta incuro icumi ubwabwo bwa mbere. Natekereje ko yari yarasukuwe n’umusenyi muni y’ibirenge by’abo bantu babi bari barayatatanije kandi bakayasiribangira mu mukungugu. Yari atondetse mu buryo bwiza muri rya sanduku, buri kimwe mu mwanya wacyo, hatagaragara rwose imihati y’uwo muntu wayajugunyemo. Natatse n’ibyishimo byinshi cyane, kandi iyo nduru ni yo yankanguye.” *Early Writings*, 83.

“Murimo gushyira ukugaruka k’Umwami kure cyane. Nabonye ko imvura y’itumba yari igiye kuza [mu buryo butunguranye nk’] induru yo mu gicuku, kandi ifite imbaraga zikubye inshuro icumi.” *Spalding and Magan*, 5.

Kandi mu bintu byose by’ubwenge n’ubushishozi umwami yababajjeho, yabasanze barusha incuro cumi abarozzi n’abaragurisha inyenyeri bose bari mu bwami bwe bwose. Daniel 1:20.